

de MENS
MAGAZINE

Oktober-november-december 2026 - jg. 15 nr. 4 - verschijnt driemaandelijks
Afgiftekantoor masspost Brussel X - P900224

VURIG VERBONDEN
MANIFEST VAN HET VRIJZINNIG HUMANISME

deMENS MAGAZINE

Vrijzinnig humanistisch magazine van deMens.nu
Oktober-november-december 2026 - jg. 15 nr. 4
Verschijnt driemaandelijks - ISSN 2034-6646

Contact
deMens.nu - Unie Vrijzinnige Verenigingen vzw
Federaal secretariaat
Auguste Reyerslaan 70 - 1030 Schaarbeek
02 735 81 92 - info@deMens.nu - www.deMens.nu

Hoofdredactie
Geert Dewaele

Redactie
Mila De Baere
Dimitri De Smet
Geert Dewaele
Bert Goossens
Joke Goovaerts
Laure Lytens
Hilde Vandervelde

Eindredactie
Hilde Vandervelde

Foto's cover, spreads & backcover
Elisa Maenhout

Model cover
Maria Luiza Grymonprez

Lay-out
Drukkerij Verspecht

Verantwoordelijke uitgever
Raymonda Verdyck
p/a Auguste Reyerslaan 70
1030 Schaarbeek

de mens.nu is vrijzinnig humanistisch

Abonneer je op het magazine

Ontvang onze nieuwsbrief

Dit vrijzinnig humanistisch magazine van deMens.nu verschijnt vier keer per jaar en wordt gratis verspreid. De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de door derden geleverde artikels. Dit magazine is auteursrechtelijk beschermd. Het wordt uitgegeven onder auspiciën van de Unie Vrijzinnige Verenigingen vzw.

Reacties op dit nummer kan je mailen naar info@deMens.nu

Conform de wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens (8 december 1992) en de algemene verordening gegevensbescherming (AVG EU 2016/679) herinneren we je eraan dat een aantal van je persoonsgegevens in ons adressenbestand werden opgenomen.

Via schriftelijk verzoek, gericht aan de Data Protection Officer van deMens.nu, Auguste Reyerslaan 70 te 1030 Schaarbeek, of via privacy@deMens.nu kan je de inzage, correctie of verwijdering van je opgeslagen persoonsgegevens verkrijgen. Dit magazine wordt alleen op uitdrukkelijke aanvraag en/of met uitdrukkelijke toestemming opgestuurd.

Raymonda Verdyck, voorzitter van deMens.nu © Isabelle Pateer

> **Met dit Manifest tonen we wie we zijn. Wat we verdedigen. Waar we voor staan. Verbonden en vurig.**

Wie ooit op De Meir in Antwerpen heeft rondgewandeld, weet hoe divers en bruisend die plek is. Mensen van overal, elk met hun eigen verhaal, hun eigen overtuigingen, hun eigen manier om in het leven te staan. Tijdens een straatinterview daar werd een eenvoudige vraag gesteld: "Wat is voor u vrijzinnig humanisme?" Een vrouw keek vriendelijk, maar wat verward, en zei: "Mevrouw, het spijt me, maar ik ben niet van Antwerpen."

Het was een ontwapenend antwoord, bijna komisch, maar tegelijk veelzeggend. Hoewel we met velen zijn, toont dit dat er nog steeds mensen zijn die niet weten wat vrijzinnig humanisme precies is. Niet omdat ze het afwijzen, maar omdat ze het simpelweg nooit uitgelegd kregen. En toch gebeurt er iets bijzonders wanneer je mensen vertelt waar wij voor staan: bijna altijd volgt er een moment van herkenning. Een glimlach. Een knik. Een aha-erlebnis. "Maar daar sta ik volledig achter."

Dat is precies waarom we vandaag het **Vurig Verbonden Manifest van het Vrijzinnig Humanisme** lanceren.

We willen helder, krachtig en zonder omwegen tonen waarvoor we staan. Niet met dogma's, niet met opgelegde waarheden, maar met **tien waarden** die ons verbinden. Waarden die vrijzinnig humanisten al decennia, soms zelfs eeuwen, koesteren. Waarden die richting geven in een wereld die steeds complexer wordt. Waarden die tonen dat vrijzinnig humanisme geen abstract filosofisch bouwwerk is, maar een concrete, tastbare manier om zin te geven aan je leven en verantwoordelijkheid te nemen voor de samenleving waarin je leeft.

Dit Manifest is ook een antwoord op de grote bevraging die we het voorbije jaar deden. Meer dan duizend vrijzinnig humanisten namen de tijd om te vertellen wat hen bezighoudt, wat hen verbindt, en wat ze missen. De vraag die het meest terugkwam, was glashelder: "Geef ons een duidelijk gezicht in de samenleving." Met dit Manifest doen we precies dat. We tonen wie we zijn, waar we voor staan, en waarom dat ertoe doet.

Zijn deze ideeën helemaal nieuw? Nee. Ze zijn geworteld in een lange traditie van kritisch denken, menselijkheid, solidariteit en vrijheid. Maar ze zijn vandaag urgenter dan ooit. Elk van de tien artikels van het Manifest staat onder druk. Mensenrechten, vrije meningsuiting, wetenschappelijke integriteit, democratische waarden, zelfbeschikking … stuk voor stuk begrippen die we lang vanzelfsprekend vonden, maar die vandaag opnieuw betwist worden. Soms subtiel, soms frontaal. Niet alleen ver weg, maar ook hier, in onze eigen samenleving.

We zien hoe in landen zoals de Verenigde Staten vrijheden die decennialang verworven leken, in enkele jaren tijd worden ingeperkt of zelfs verdwijnen. Het toont hoe snel het kan gaan. Hoe fragiel vrijheid is wanneer ze niet actief wordt verdedigd. Wie denkt dat het hier niet kan gebeuren, vergist zich. Vrijheden zijn nooit vanzelfsprekend. Ze bestaan alleen zolang we ze koesteren, beschermen en uitdragen.

Daarom moeten we vandaag onze stem laten horen. Daarom moeten we de fakkel van het vrijzinnig humanisme, symbool van rede, licht en menselijkheid, feller laten branden dan ooit.

Op de zestigste verjaardag van de Unie Vrijzinnige Verenigingen vieren we niet alleen ons verleden. We vieren vooral onze waarden. Onze overtuiging dat vrijheid en solidariteit elkaar versterken. Dat democratie zorg vraagt. Dat menselijkheid nooit een luxe is. Dat kritisch denken geen bedreiging vormt, maar een motor voor vooruitgang.

Met dit Manifest tonen we wie we zijn. Wat we verdedigen. Waar we voor staan. Verbonden en vurig.

Laat dit Manifest een uitnodiging zijn. Om mee te denken, te bouwen en te spreken. Om samen de toekomst vrijzinnig humanistisch te maken: helder, vrij, solidair en menswaardig.

VURIG VERBONDEN MANIFEST

VAN HET VRIJZINNIG HUMANISME

Wij kiezen als vrijzinnig humanisten voor een samenleving waarin ieder mens vrij is om het eigen leven vorm te geven. Mensen geven zelf betekenis aan hun bestaan, nemen verantwoordelijkheid voor hun keuzes en bouwen samen aan een rechtvaardige samenleving. Wij geloven niet dat waarheid, moraal of wetgeving hun oorsprong vinden in een goddelijke autoriteit.

Vandaag staan veel waarden en vrijheden opnieuw onder druk. Democratische instellingen worden aangevallen. Wetenschappelijke inzichten worden bewust verdacht gemaakt. Desinformatie verspreidt zich sneller dan feiten. Vrouwenrechten, LGBTQIA+-rechten, reproductieve rechten en rechten voor mensen die extra ondersteuning nodig hebben, worden teruggeschroefd. Religie, nationalisme en autoritaire ideologieën proberen individuele vrijheid te begrenzen.

Dit mogen we niet laten gebeuren. Vrijzinnig humanisten strijden voor een toekomst waarin vrijheid, menselijkheid en solidariteit centraal staan. We laten de fakkel, eeuwenoud symbool voor rede, licht en menselijkheid, nog feller branden. Denk voor jezelf, zorg voor elkaar. Daarom dit Vurig Verbonden Manifest van het Vrijzinnig Humanisme.

Artikel 1. De mens is vrij

Ieder mens wordt vrij en gelijkwaardig geboren. Niemand mag worden beoordeeld of beperkt op grond van afkomst, overtuiging, geslacht, gender, seksuele oriëntatie, identiteit, neuro-diversiteit, beperking of levensbeschouwing. De waardigheid van ieder mens is onaantastbaar. Mensenrechten zijn ons moreel kompas.

Artikel 2. Vrij en kritisch denken is een recht

Ieder mens heeft het recht om te twijfelen, vragen te stellen en zelfstandig een mening te vormen. Geen idee, overtuiging, ideologie, godsdienst of levensbeschouwing staat boven kritiek. Vrijdenken leidt naar vooruitgang. Denk voor jezelf.

Artikel 3. Wetenschap staat boven dogma

Kennis groeit door onderzoek, bewijs en kritisch debat. Wetenschappelijke inzichten zijn geen opinie maar een essentiële basis voor beleid en maatschappelijke keuzes. Kennis wordt niet bepaald door geloof, ideologie of autoriteit. We verwerpen alle dogma's en opvattingen die niet in vraag gesteld mogen worden.

Artikel 4. Mijn lichaam, mijn leven

Zelfbeschikking en behoud van de menselijke waardigheid zijn fundamentele mensenrechten, voor alle betrokkenen. Wij verdedigen reproductieve rechten, lichamelijke integriteit en waardig levenseinde.

Artikel 5. Leven zonder god is legitiem

Ieder mens heeft het recht om te leven zonder religie of geloof. Een betekenisvol leven heeft geen bovennatuurlijke rechtvaardiging nodig. Menselijkheid, rede, empathie en verantwoordelijkheid zijn voldoende grond om ethisch te handelen.

Artikel 6. Religie en staat zijn gescheiden

Burgerrechten zijn de basis van onze democratie. De wet staat boven godsdienstige regels. De staat beschermt de vrijheid om te geloven of niet te geloven. Religieuze overtuigingen kunnen deel uitmaken van het publiek debat, maar zij kunnen niet als onaantastbare waarheden de politieke besluitvorming bepalen.

Artikel 7. Geen vrijheid zonder solidariteit

Vrijheid bestaat niet zonder verantwoordelijkheid voor elkaar. Een samenleving wordt beoordeeld op de manier waarop zij haar meest kwetsbare leden behandelt. Solidariteit is geen gunst, maar een democratische plicht. Denk voor jezelf, zorg voor elkaar.

Artikel 8. Democratie verdient verdediging

Democratie vraagt vrije media, onafhankelijke rechtspraak, sterk onderwijs en actieve burgers. Wie democratische rechten wil afbreken, tast de vrijheid van iedereen aan.

Artikel 9. De mens draagt zorg voor de aarde

De mens maakt deel uit van de natuur en draagt verantwoordelijkheid voor haar behoud. Duurzaamheid is een morele opdracht. Vrijheid zonder toekomst is betekenisloos.

Artikel 10. Vrijheid vraagt engagement

Vrijheid blijft alleen bestaan wanneer mensen haar verdedigen en er zich actief voor inzetten. Wanneer mensenrechten worden bedreigd, spreken wij ons uit. Wanneer er onrecht is, kijken wij niet weg.

Joppe en Arne, een portret over queer liefde, identiteit en de vrijheid om jezelf te zijn

Artikel 1

De mens is vrij

Ieder mens wordt vrij en gelijkwaardig geboren. Niemand mag worden beoordeeld of beperkt op grond van afkomst, overtuiging, geslacht, gender, seksuele oriëntatie, identiteit, neurodiversiteit, beperking of levensbeschouwing. De waardigheid van ieder mens is onaantastbaar. Mensenrechten zijn ons moreel kompas.

© Isabelle Pateer

Marleen Temmerman is gynaecologe en departementshoofd gynaecologie en verloskunde aan de Aga Khan University in Nairobi, Kenia

Marleen Temmerman

Alhoewel de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens dateert van 1948, werd het wachten tot 1994 op de bevolkingsconferentie van de Verenigde Naties in Caïro voor de historische doorbraak die reproductieve gezondheid en rechten van vrouwen wereldwijd centraal stelde. Meer dan dertig jaar later is dit een verre droom voor veel vrouwen wereldwijd.

Meer dan vijftig jaar sta ik op de bres voor mensenrechten, met de focus op vrouwengezondheid en vrouwenrechten die nog steeds massaal geschonden worden. Er is vooruitgang geboekt, zoveel is zeker, maar er is nog veel werk aan de winkel. Het zelfbeslissingsrecht van meisjes en vrouwen op het gebied van voortplanting, contraceptie, abortus, recht op kwaliteitsvolle zorg tijdens zwangerschap en bevalling … is erop vooruitgegaan tijdens de millenniumdoelstellingen, maar gaat opnieuw de verkeerde kant uit, als gevolg van politieke, religieuze, maatschappelijke visies die vrouwen weer aan de haard willen. Geweld tegen vrouwen is nog steeds een enorm probleem wereldwijd en verdient meer aandacht.

Om het met filosofe Simone de Beauvoir te zeggen: “Vergeet nooit dat één politieke, economische of religieuze crisis genoeg is om vrouwenrechten weer in vraag te stellen. Die rechten zijn nooit definitief verworven. Je moet je hele leven waakzaam blijven.”

Martha Claeys

Dit is voor mij het basisprincipe dat aan alle andere mensenrechten voorafgaat. Maar wat we soms vergeten, is dat vrijheid nooit op zichzelf staat. Ze is onlosmakelijk verbonden met het besef dat alle mensen er op dezelfde manier van moeten kunnen genieten en dus gelijkwaardig zijn. Vrijheid brengt daarom altijd verantwoordelijkheid met zich mee: de verantwoordelijkheid om je eigen vrijheid niet te misbruiken en die van anderen te respecteren.

In maatschappelijke debatten, bijvoorbeeld over de vrijheid van meningsuiting, ligt de nadruk vaak op wat wij met onze vrijheid mogen doen. We vergeten daarbij soms te vragen wat goed is om te doen en welke verantwoordelijkheid we dragen om het samenleven ook voor anderen zo goed mogelijk te maken. Vrijheid is belangrijk, maar niet onbegrensd. Gelijkwaardigheid vormt de begrenzing ervan.

Die verantwoordelijkheid begint bovendien niet pas waar de wet iets verplicht of verbiedt. We moeten ook nadenken over hoe we met andere mensen omgaan wanneer iets niet strafbaar is.

In theorie omarmen we het principe dat alle mensen vrij en gelijkwaardig zijn. Maar wie naar de wereld van vandaag kijkt, ziet dat mensenrechten in de praktijk niet voor iedereen in dezelfde mate gelden. Zoals schrijver en journalist George Orwell schreef: “Alle dieren zijn gelijk, maar sommige dieren zijn meer gelijk dan andere.”

In mijn werk probeer ik mensen te laten nadenken over vrijheid en ook over hoe die vandaag onder druk staat, onder meer door de opkomst van extreemrechts. We mogen verworven vrijheden nooit voor vanzelfsprekend houden en ons erover blijven uitspreken als ze bedreigd worden, zowel hier als verder weg van huis.

Martha Claeys is filosofe en schrijfster

Hind Eljadid is auteur en woordkunstenaar

Hind Eljadid

We beseffen misschien onvoldoende dat een heel groot deel van de rechten die wij vandaag als vanzelfsprekend beschouwen, er zijn gekomen dankzij mensen die zijn gaan staken, die de straat zijn opgegaan en hebben geprotesteerd, vaak met gevaar voor hun eigen leven.

Als we naar de LGBTQ+-gemeenschap kijken, zien we dat de eerste Pride een vorm van protest was. Daar ligt de basis van onze rechten. Maar ook vrouwenrechten en de wettelijke werkweek zijn er gekomen doordat mensen hebben gedemonstreerd en geprotesteerd. Het recht op protest is daarom een van onze belangrijkste rechten. Als we de straat niet meer kunnen opgaan en onze vrijheid van meningsuiting en ons recht op protest niet meer kunnen uitoefenen, beperken we mensen om voor hun rechten op te komen.

Zelf probeer ik mij uit te spreken door verhalen te vertellen, via boeken, theater en spoken word. Ik geloof heel erg in de kracht van kunst en verhalen, omdat daarin onze menselijke emoties zitten. In angst, onzekerheid, verliefdheid en blijdschap zijn we allemaal hetzelfde. Als we daarin verbinding kunnen vinden, komen we dichter bij elkaar.

Verandering is traag, supertraag. Misschien strijden wij vandaag dus niet eens voor de rechten van onze kinderen, maar voor die van hun kinderen. Maar dat betekent niet dat verandering niet aan de gang is. We zijn onderweg. We zijn veel krachtiger dan we denken.

Amber en Aman maken engeltjes in het zand, een verwijzing naar vrijheid en de ruimte om zelf te denken

Artikel 2

Vrij en kritisch denken is een recht

Ieder mens heeft het recht om te twijfelen, vragen te stellen en zelfstandig een mening te vormen. Geen idee, overtuiging, ideologie, godsdienst of levensbeschouwing staat boven kritiek. Vrijdenken leidt naar vooruitgang. Denk voor jezelf.

Tinneke Beeckman

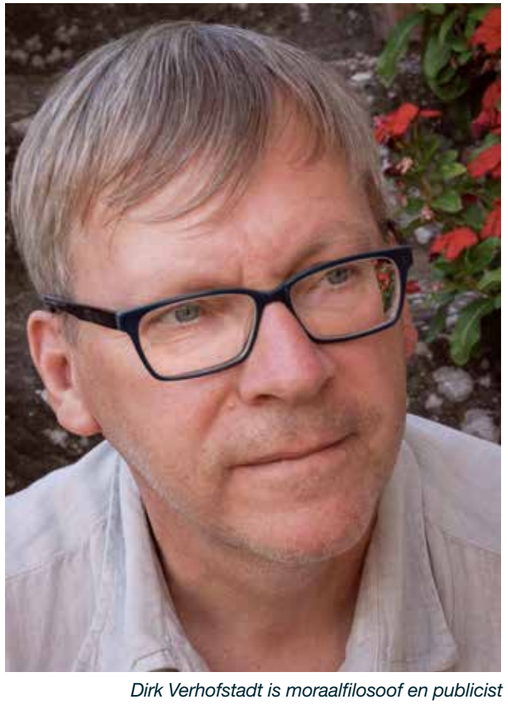
Vrij denken is niet alleen een recht; het is een noodzaak. Het is de basis voor elke andere vrijheid. Hoe kan je weten wat waar, goed of waardevol is, als je er niet vrij over mag nadenken? En hoe kan je weten wat vrijheid is, als je ook daarover niet voluit vragen mag stellen, ideeën mag opperen en gedachten met anderen mag uitwisselen? Over elk onderwerp mag vrij worden gedacht. Sterker nog, het feit dat een vrijheid wordt beperkt, is al reden genoeg om kritische vragen te stellen. Wie voor vrijheidsbeperking pleit, maakt duidelijk dat juist daar kritisch denken nodig is.

Zijn er taboes in deze samenleving? Uiteraard. Kijk maar naar de thema's waar mensen onzeker, zelfs angstig over worden. Waarover ze niet vrijuit durven spreken, waar ze vrezen meteen beschuldigd te worden, waar ze sociale uitsluiting of negatieve reacties verwachten, nog voor ze hun punt hebben kunnen maken. Daar liggen telkens de grenzen van het vrije denken.

Het pleidooi voor vrij denken gaat mooi samen met: denk voor jezelf, zorg voor elkaar. Maar het omgekeerde geldt evengoed: denk met anderen, zorg voor jezelf. Bedenk, bespreek, overleg, onderzoek samen met anderen. Zonder bang te zijn om een vergissing te maken, in vertrouwen dat samen denken tot betere ideeën kan leiden. Zo zorg je ook voor jezelf, voor je eigen geest, voor je eigen kijk op het leven.

Tinneke Beeckman is filosofe en schrijfster

Dirk Verhofstadt is moraalfilosoof en publicist

Dirk Verhofstadt

Wie het heeft over de vrijheid van denken kan niet voorbij het boek *On Liberty* van de liberale filosoof John Stuart Mill. In zijn hoofdstuk *Over de vrijheid van denken en spreken* schreef hij: "Als mijn betoog enige waarde heeft, dan moet de volste vrijheid bestaan om, als punt van ethische overtuiging, elke leerstelling te belijden en te bespreken, hoe immoreel men die ook mag vinden." Daarmee maakte hij duidelijk dat de vrijheid van denken en spreken een voorwaarde is voor algemene menselijke vrijheid.

Dat betekent dat ook maatschappelijk af te keuren uitspraken mogelijk moeten zijn. Uitspraken tegen homoseksualiteit moeten humanisten afkeuren en bestrijden. Maar ze verbieden mag niet. Hier past de aan Voltaire toegeschreven uitspraak: "Je hais vos idées, mais je me ferai tuer pour que vous ayez le droit de les exprimer." Ook Mill ging daar ver in: "Elk stilleggen van een discussie is een aanmatiging van onfeilbaarheid." Dát is de vrijheid die Mill ons heeft nagelaten: de vrijheid om van mening te verschillen.

Wil dat nu zeggen dat die vrijheid absoluut is? Nee. Mill schreef: "De enige reden waarom men rechtmatig macht kan uitoefenen over enig ander lid van een beschaafde samenleving, tegen zijn zin, is de zorg dat anderen geen schade wordt toegebracht." Dit is het befaamde schadebeginsel. Grosso modo worden drie zaken met betrekking tot de vrijheid van meningsuiting niet aanvaard: laster en eerroof, meineed en het aanzetten tot geweld. Het is aan de onafhankelijke rechterlijke macht om zich daarover uit te spreken.

Tjorven Laurent

Om als leerkracht mee te zijn met de leerlingen, volg ik verschillende sociale media. Daar kijk ik dan regelmatig eens naar de commentaren. Onlangs viel het me op dat verschillende meningen op hun beurt reacties krijgen als 'Bot' of 'NPC'. Dat wil zoveel zeggen als: 'Je bent een robot' of 'Je bent geen echte persoon'. Sommige mensen krijgen dus het gevoel dat we omringd worden door ideeën die losstaan van mensen. Dat zette me aan het denken.

Is het een probleem voor het vrijdenken dat ideeën loskomen van mensen? Het maakt de zwaartekracht immers niet uit of we erin geloven of niet. Toch zou ik liever hebben dat een architect of ingenieur rekening houdt met de zwaartekracht. Dat we dat niet telkens moeten ondervinden wanneer een constructie in elkaar valt. Zo kwam ik tot de conclusie dat vrijdenken alleen kan door dingen aan de realiteit af te toetsen. Anders kan je evengoed hallucineren. Op eenzelfde manier heeft vrijdenken volgens mij mensen nodig. Niet omdat een computer het niet zou kunnen, maar omdat het nog altijd in functie van de mens moet staan. Als we dus willen vrijdenken, moeten we ons ook ideeën eigen kunnen maken. Dat is in tijden van AI vaak een uitdaging in de klas. Want mensen hebben recht op vrijdenken. Ideeën hebben geen rechten op zich.

Tjorven Laurent is leerkracht niet-confessionele zedenleer

Medard kijkt naar de maan, verwonderd door de magie van wetenschap en kennis

Locatie: UGent Volkssterrenwacht Armand Pien

Artikel 3

Wetenschap staat boven dogma

Kennis groeit door onderzoek, bewijs en kritisch debat. Wetenschappelijke inzichten zijn geen opinie maar een essentiële basis voor beleid en maatschappelijke keuzes. Kennis wordt niet bepaald door geloof, ideologie of autoriteit. We verwerpen alle dogma's en opvattingen die niet in vraag gesteld mogen worden.

Freddy Mortier is hoogleraar ethiek aan de Universiteit Gent en oud-voorzitter van deMens.nu

Freddy Mortier

Die vier simpele zinnen vatten voor mij de kern van de visie van het vrijzinnig humanisme op kennis samen. In hun samenspel zeggen ze wel iets heel ingewikkelds. Een van mijn lievelingsboeken gaat erover, *Menselijke kennis* van Diderik Batens. Ja, geen opvatting staat buiten discussie, zegt de laatste zin. Wetenschappelijke evenmin dus. Dat een uitspraak ook vals kán blijken, als je ze weer door de molen van onderzoek, bewijs en kritisch debat haalt, is zelfs een voorwaarde voor wetenschap. Fallibilisme noemt Batens dat: zelfs logische 'wetten' blijken herzienbaar.

Wetenschap wordt er niet minder het beste apparaat door dat we hebben om kennis te verzamelen. Ze wordt vandaag van twee kanten onder vuur genomen. Van de rechterzijde, dat is duidelijk. Maar ook van de linkerzijde, waar sommigen zich debat en moeite willen besparen door onderzoek gewoon te verbieden. Op ideologische gronden bovendien, het mikpunt van de derde zin. Volgens de zinnen samen is er maar één manier om pseudowetenschap onderuit te halen. Door onderzoek, bewijs en kritisch debat. Niet door de uitschakeling van de tegenstander, wel door de uitschakeling van foute conclusies. Wetenschap versus ideologie, niet de ene ideologie versus de andere ideologie.

Hannelore Van Bavel is sociaal antropologe, gespecialiseerd in gender- en diversiteitsstudies, verbonden aan de Vrije Universiteit Brussel

Hannelore Van Bavel

De kracht van wetenschap ligt voor mij niet in de belofte van absolute zekerheid, maar in de bereidheid om te blijven bevragen en bijsturen. Wetenschappelijke inzichten zijn meer dan zomaar meningen: ze worden systematisch onderbouwd en getoetst. Daarom zijn wetenschappelijke inzichten onmisbaar voor beleid en maatschappelijke keuzes. Hoe we die inzichten interpreteren en toepassen, vraagt echter altijd ook ethische en politieke afwegingen.

Wetenschap ontstaat ook niet buiten de samenleving. Ideologie en machtsverhoudingen bepalen niet wat waar is, maar beïnvloeden wél welke vragen we stellen, welke categorieën we gebruiken, wie als expert wordt erkend en welke ervaringen buiten beeld blijven. Zowel vroeger als vandaag zien we hoe impliciete vooroordelen en machtsverhoudingen wetenschappelijke kennis kunnen vormgeven.

'Wetenschap staat boven dogma' betekent voor mij daarom ook dat wetenschap zelf geen dogma mag worden. Niet alles wat zich wetenschappelijk noemt, is automatisch waar of neutraal. Ook methoden en aannamen moeten kritisch bevraagd kunnen worden. In mijn eigen onderzoek probeer ik daarom empirische nauwkeurigheid te verbinden met kritische zelfreflectie en aandacht voor stemmen die lange tijd niet als kennis zijn erkend. Juist het vermogen zichzelf te corrigeren, onderscheidt wetenschap van dogma.

Jan Danckaert

Het principe van vrij onderzoek is voor mij de kern: kennis groeit door onderzoek, bewijs en kritisch debat. Wetenschappelijke inzichten zijn geen opinies, maar resultaten van een zorgvuldig proces dat altijd toetsbaar moet blijven. Academische vrijheid bepaalt dat een onderzoeker het recht heeft om het onderwerp, de methode en de communicatie van resultaten zelf te kiezen. Maar die vrijheid houdt ook een verantwoordelijkheid in. Je spreekt als academicus met autoriteit, binnen je domein van expertise, en je moet altijd kunnen uitleggen hoe je tot je conclusies bent gekomen.

Dogma's hebben geen plaats in de wetenschap. We hebben allemaal overtuigingen, achtergronden, intuïties. Maar precies daarom moet je jezelf voortdurend in vraag durven stellen. Wetenschap is geen geloofssysteem. Ze is een methode om de wereld te begrijpen, gebaseerd op bewijs, transparantie en herhaalbaarheid.

In een universiteit als de VUB, geworteld in het vrijzinnig humanisme, betekent dat ook dat we waken over de waarden die ons kompas vormen. Onderzoek moet vrij zijn, maar niet blind. Het moet zich verhouden tot ethiek, tot historische context, tot de verantwoordelijkheid die we dragen tegenover de samenleving. Daarom hebben we een charter voor onderzoekers, waarin die principes verder zijn uitgewerkt.

Voor mij is het eenvoudig: wetenschap staat boven dogma omdat alleen wetenschap ons toelaat om vooruitgang te boeken. En dat moet je elke dag opnieuw waarmaken.

Jan Danckaert is rector van de Vrije Universiteit Brussel

Agnes met haar dochter en kleindochter; Agnes wil zelf kunnen beslissen over het einde van haar leven

Artikel 4

Mijn lichaam, mijn leven

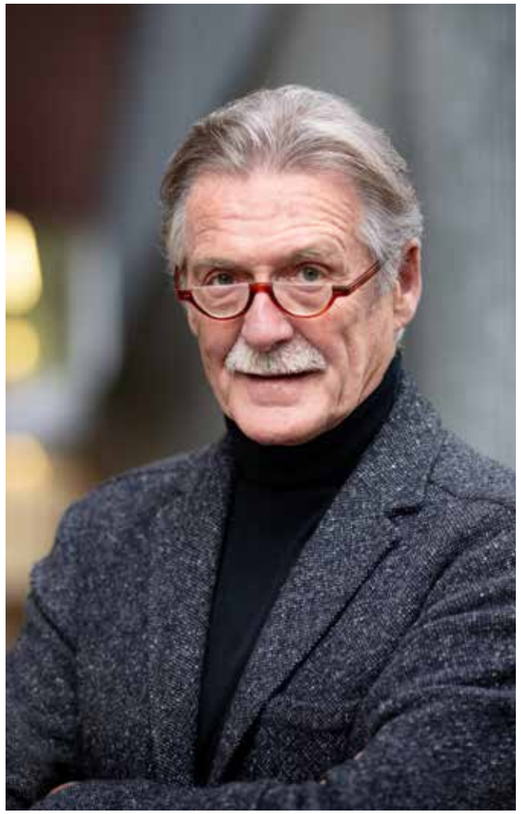
Zelfbeschikking en behoud van de menselijke waardigheid zijn fundamentele mensenrechten, voor alle betrokkenen. Wij verdedigen reproductieve rechten, lichamelijke integriteit en waardig levenseinde.

Wim Distelmans

Op het gebied van beslissingen bij levensbedreigende aandoeningen is het een elementair mensen- en patiëntenrecht respect te vertonen voor wat de persoon zelf wil. Daarbij moeten we er ook voor zorgen dat ‘iemand zo lang mogelijk voor zichzelf kan zorgen’. Dat staat in schril contrast met het fel verspreide paternalistisch ‘zorgen voor iemand’. In die eigenwijze, in feite zelfs arrogante houding wordt immers niet naar de noden of wensen van de patiënt gevraagd. Artsen en zorgverleners gaan er dan van uit dat zij het best weten wat goede zorg is. Dat verklaart meteen ook hun tegenstand tegen euthanasie - waarbij de patiënt beslist - en hun voorkeur voor palliatieve sedatie - waarbij meestal de arts beslist.

De arts en de zorgverleners hebben weliswaar medische expertise, maar de burger als toekomstige patiënt is bij uitstek de menselijke expert. Samenspel tussen beiden leidt tot de beste resultaten voor de patiënt. Burgers kunnen slechts goed beslissen en kiezen wanneer ze over alle mogelijke opties met hun voor- en nadelen werden ingelicht. Juist daarvoor werd de vzw LevensEinde InformatieForum (LEIF) opgericht, waarbij ook met de LEIFartsen en de LEIFconsulenten daadwerkelijke hulp wordt geboden. Dankzij broodnodige bijkomende steun - naast die van de overheid - van deMens.nu, de Liberale Mutualiteiten en Kom op tegen Kanker kan LEIF zijn diensten blijven voortzetten. Respect voor de eigen regie geldt niet alleen voor het levenseinde, maar voor de hele levensloop. Er is nog werk aan de winkel.

Wim Distelmans is oncoloog en titularis van de leerstoel ‘Waardig levenseinde’ van deMens.nu aan de Vrije Universiteit Brussel

© Isabelle Pateer

Lina Corrigan is feministisch activiste en schrijfster

Lina Corrigan

Een vrij lichaam, van mij. Mijn lichaam is geen leeg canvas. Geen wit papier om te bekladden met overtuigingen, oordelen en ideologieën. Geen ongeschreven boek om in te vullen. Geen beeld om te bekritiseren.

Mijn lichaam is geen openbare ruimte. Geen gedeelde grond van iedereen voor iedereen. Geen groepswerk om gezamenlijk te bespreken. Geen plek voor compromissen.

Mijn lichaam is geen babymachine. Geen doorgeefluik met als enig doel meer mensen, meer werknemers, meer belastingbetalers maken. Geen lege doos zonder stem. Geen middel tegen dalende geboortecijfers.

Mijn lichaam is van mij en van mij alleen. Mijn lichaam is voor mij en voor mij alleen. Niemand kent mijn lichaam beter dan ik. Dus ik beslis.

Jouw lichaam is van jou en van jou alleen. Jouw lichaam is voor jou en voor jou alleen. En niemand kent het beter dan jij. Dus jij beslist.

Toegang tot veilige abortus gaat over dat beslissingsrecht behouden. Om te zorgen dat jouw lichaam van jou blijft. Dat elke persoon zélf beslist wat er met hun lichaam gebeurt. Dat is autonomie. Dat is vrijheid. Dat is bescherming.

Het is aan ons, de burger, de medische sector en het beleid, om op te komen voor een veilige, toegankelijke en schaamteloze zorg. Zo kan iedereen zelf beslissen over hun lichaam. Dat is vrijheid.

Piet Hoebeke

Wie beslist over mijn lichaam? Voor mij is dat geen theoretische vraag. Als arts kom ik ze vaak tegen. Zelfbeschikking, menselijke waardigheid en lichamelijke integriteit zijn voor mij geen vrijblijvende begrippen.

Daarom heb ik het moeilijk met niet-medisch noodzakelijke besnijdenis bij kinderen. Je verricht een onomkeerbare ingreep bij iemand die daar zelf nog niet over kan beslissen. Dat wringt met zelfbeschikking en lichamelijke integriteit. Hetzelfde geldt voor kinderen die geboren worden met een variatie in de geslachtsontwikkeling, vaak intersekse genoemd. Als er geen medische noodzaak is, moeten we volgens mij zo weinig mogelijk onomkeerbaar ingrijpen. Als chirurg moet je soms ook kunnen beslissen om níét te opereren en de keuze later zoveel mogelijk bij de persoon zelf te laten. Bij transgenderzorg zie ik het omgekeerde. Daar menen anderen soms te mogen bepalen wat wilsbekwame meerderjarigen met hun eigen lichaam wel of niet mogen doen.

Goede zorg betekent voor mij luisteren, informeren, kritisch afwegen en mensen helpen om zelf een geïnformeerde keuze te maken. Zelfbeschikking betekent uiteindelijk iets heel eenvoudigs: mijn lichaam behoort in de eerste plaats mij toe. Lichamelijke integriteit en menselijke waardigheid beginnen precies daar: bij het recht om, binnen de grenzen van verantwoorde zorg, zelf over je lichaam te beslissen. Niet een religie, een politieke stroming, een dokter of de publieke opinie hoort die keuze in jouw plaats te maken.

Mijn lichaam. Mijn leven. Mijn keuze. En dus ook mijn verantwoordelijkheid.

Piet Hoebeke is uroloog, verbonden aan het UZ Gent

Mahdia groeide op als moslima in Afghanistan, verhuisde naar België en koos hier voor een vrijzinnig leven

Artikel 5

Leven zonder god is legitiem

Ieder mens heeft het recht om te leven zonder religie of geloof. Een betekenisvol leven heeft geen bovennatuurlijke rechtvaardiging nodig. Menselijkheid, rede, empathie en verantwoordelijkheid zijn voldoende grond om ethisch te handelen.

Mauri Thys is net afgestudeerd in Bestuurskunde en Publiek Management; ze is mantelzorger en activiste

Mauri Thys

Om eerlijk te zijn, ben ik de zin ‘leven zonder god is legitiem’ gaan opzoeken vooraleer ik begon te schrijven en ik werd om de oren geslagen met tegenargumenten. Dat de mens onvervuld zal blijven en dat je dan levens vol afleiding en vreugde leeft. Gewoon genieten van wat er te genieten valt. Maar wat is er mis met vreugde en genieten? En waarom zou zo’n leven zinloos zijn? Een moreel kompas kan je ontwikkelen vanuit de mens die autonoom is, redeneert en empathie heeft. Een bovennatuurlijk fundament is daarvoor geen noodzaak. Het hoeft niet voort te komen uit angst om te zondigen, maar kan ontstaan uit het sociale vermogen om het beste te willen voor elkaar.

Ik vind het net waardevol wanneer iemand zonder duidelijke voorschriften aan zelfreflectie doet en nadenkt over wat waardevol is en welk doel die wil nastreven. Waaronder misschien het doel om zichzelf en anderen gelukkig te maken, te genieten en zich een nuttig radertje te voelen in deze maatschappij die aan een ijltempo voorbijraast. Als we erkennen dat ook een leven zonder god volwaardig en legitiem is, geven we mensen de ruimte om zelf betekenis te zoeken. In de praktijk betekent dat voor mij dat we onze eigen levensvisie niet aan anderen proberen op te leggen. Iemand hoeft geen religieuze overtuiging te delen om een goed mens te zijn.

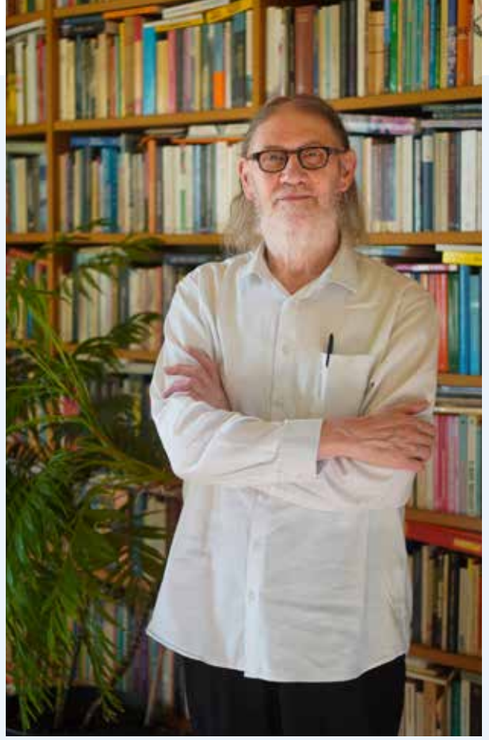
Leven zonder god betekent voor mij dus niet leven zonder waarden. Het betekent dat je zelf verantwoordelijkheid neemt voor die waarden. Geen kant-en-klaar antwoord krijgen op wat een goed leven is, maar wel de vrijheid én verantwoordelijkheid om daar zelf over na te denken.

Jean Paul Van Bendegem

Al jaren geef ik lezingen over mijn atheïstische levensbeschouwing. Niet om mensen per se te overtuigen, dat heeft weinig kans, maar om te laten zien dat je zo in het leven kan staan en dat het een ‘levensvatbare’ manier is om met de wereld en haar bewoners om te gaan. Want de evenwaardigheid wordt nog altijd betwist. “Je mist iets … Je hebt een tekort …” We kennen allemaal de standaardkritieken. Ik draai ze om. Waarom heb je niet genoeg aan het universum? Waarom het besturen van een mensenmaatschappij overlaten aan iemand die bij momenten ondoorgrondelijk is?

Naast de ‘levensvatbaarheid’ is er de ‘mogelijkheid tot uitdrukking’. Misschien moet ik mijn openingszin aanpassen: al jaren kan ik lezingen geven over mijn atheïstische levensbeschouwing. Er hoeft niet zo veel te veranderen in de maatschappij opdat wat kan niet meer kan, en een lezing werkt daarbij vaak als een kanarie in de kolenmijn. Leg je nu alles bij elkaar dan is de curieuze conclusie dat de goddeloze spreker die ik ben op zich in de praktijk zelf een bewijs vormt voor de legitimiteit en evenwaardigheid.

En de dood dan? Als iemand mij zegt dat ik op mijn sterfbed wel anders zal spreken, dan is mijn eenvoudige antwoord dat ik mijn eigen eindigheid allang heb aanvaard.

Jean Paul Van Bendegem is wiskundige en filosoof

Kurt Van Eeghem is presentator, acteur en schrijver

Kurt Van Eeghem

Een goede vriend van me is zeer gelovig, hij gaat zelfs voor in de kerk. Een fijne, intelligente man. Na een zomervakantie zagen we elkaar terug en ik vertelde honderduit over hoe fijn het wel was geweest. Ik kwam uit een regio met nauwelijks enige lichtvervuiling, zo ongerept, en wat een waanzinnige sterrenhemel kon ik daar elke nacht zien.

“Op een nacht lag ik op mijn rug en bleef ik maar kijken naar dat bijzondere schouwspel”, vertelde ik. “Meer nog, het leek wel of er steeds sterren bijkwamen. Ik zag er in alle kleuren die ik maar kon bedenken. Het waren er uiteindelijk zoveel dat ik het bijna niet geloofde.” “En dan moet je weten”, ging ik verder, “dat ik alleen nog maar de Melkweg zag en er nog oneindig veel meer van die sterrenstelsels bestaan.”

Hij keek mij nu vol belangstelling aan terwijl ik mijn verhaal afmaakte. “En toen ik daar zo lag te genieten, dacht ik plots: zouden er op een van die sterren, het kan ook in een ander sterrenstelsel, niet ergens levende wezens wonen? Tenslotte zijn de meest geleerde Nobelprijswinnaars daar zowat van overtuigd.” Waarop hij me wel erg benieuwd aankeek met een blik van, en wat dan? “En zouden die wezens dan ook een god hebben uitgevonden met een lange baard, naar hun beeld en gelijkenis?” We zijn nog steeds vrienden.

Aisha, Otis en Morris bij een ginkgo biloba, een boom die staat voor veerkracht, maar ook voor scheiding van religie en staat

Artikel 6

Religie en staat zijn gescheiden

Burgerrechten zijn de basis van onze democratie. De wet staat boven godsdienstige regels. De staat beschermt de vrijheid om te geloven of niet te geloven. Religieuze overtuigingen kunnen deel uitmaken van het publiek debat, maar zij kunnen niet als onaantastbare waarheden de politieke besluitvorming bepalen.

Mahdia Karimy

De scheiding tussen religie en staat is een van de belangrijkste verworvenheden van een democratische samenleving. Zonder die scheiding bestaat het gevaar dat de overtuiging van sommigen wordt opgelegd aan iedereen. Vrijheid betekent niet dat één geloof de regels bepaalt. Vrijheid betekent dat iedere burger zelf mag kiezen wat die gelooft, zonder druk, dwang of discriminatie.

In een diverse samenleving denken mensen verschillend. Ze geloven, twijfelen, zoeken of verwerpen. Dat verschil is geen probleem. Het is een realiteit. Juist daarom moet de overheid neutraal blijven. Niet omdat overtuigingen onbelangrijk zijn, maar omdat geen enkele overtuiging boven een andere mag worden geplaatst. De wet moet iedereen beschermen, ongeacht afkomst, geloof of levenshouding. Rechten mogen niet afhangen van wat iemand denkt, bidt of viert. Ze behoren toe aan elke burger, simpelweg omdat die mens is.

Iedereen heeft het recht om zijn stem te laten horen in het publieke debat. Dat is de kracht van een vrije samenleving. Maar politieke beslissingen moeten uiteindelijk steunen op democratische waarden, mensenrechten en gelijkheid, niet op waarheden die slechts door een deel van de bevolking worden gedeeld. In een tijd waarin discussies over identiteit en overtuigingen steeds scherper worden, is het belangrijker dan ooit om vast te houden aan democratische principes. Een samenleving hoeft niet te streven naar overeenstemming over levensvragen. Wat telt, is dat mensen ondanks hun verschillen vreedzaam kunnen samenleven en elkaars rechten respecteren.

Mahdia Karimy is administratief medewerker bij het huisvandeMens Sint-Niklaas

Sylvain Peeters is voorzitter van het Willemsfonds en oud-voorzitter van deMens.nu

Sylvain Peeters

Toen ik opgroeide was de katholieke kerk alomtegenwoordig in mijn leven. Wat een opluchting toen die religieuze greep bij het volwassen worden niet langer een domper hoefde te zijn. Want er is scheiding van kerk en staat in ons land. Maar misschien was ik toch naïef en is die scheiding eerder een administratieve illusie.

Kijk maar naar de wettelijk opgelegde feestdagen. Die zijn merendeels religieus, terwijl de wet levensbeschouwelijk neutraal zou moeten zijn. En ik die dacht dat burgerlijke voorschriften primeren op religieuze dogma's. Pleiten voor het wijzigen van een aantal wettelijke feestdagen lijkt de logica zelve. Vrede verdient zeker een feestdag. Ook de natuur mag niet ontbreken. En laat andere levensbeschouwingen ook hun feestdagen vieren wanneer het hun past. Het afschaffen van de christelijke wettelijke feestdagen zou een contingent vrij te kiezen levensbeschouwelijke feestdagen mogelijk maken. Ik pleit dus zeker niet voor minder feestdagen.

Ons burgerlijk leven volgt absoluut niet de seizoenen of het gedenken van de mijlpalen die in ons verleden werden geheid. Nochtans zijn geschiedenis én natuur enorm belangrijk. Waarom dan spreken van kerst- en paasvakantie? Krokus-, zomer- en herfstvakantie kan iedereen smaken. Waarom dat niet doortrekken naar winter- en lentevakantie? In Vlaanderen volgt het ritme van een schooljaar nog steeds een religieuze kalender. Pasen valt ieder jaar op een ander tijdstip en dat bepaalt wanneer die vakantie wordt genomen. In Wallonië heeft men wel oog voor wat de wetenschap op pedagogisch vlak aanbeveelt.

Ook in onze taalvoorschriften zit die religieuze dwang. Je kan pasen niet elektronisch schrijven of je krijgt een foutmelding: Pasen moet met een hoofdletter. Hoofdletters drukken een dwingende eerbied uit. We hebben uiteraard eerbied, maar we zijn tegen dwang. Hebben we minder eerbied als we god altijd met een kleine letter schrijven? Leven als een god in Frankrijk zou alvast neutraler zijn. Tot zover dus de scheiding van kerk en staat.

Maggie Ardiente

Als Amerikaanse ben ik dankbaar dat het eerste amendement van de Amerikaanse Grondwet de overheid verbiedt een staatsgodsdienst in te stellen of de ene godsdienst boven de andere te bevoordelen. Ik betaal dus geen kerkbelasting. Ik ben vrij om kritiek op religieuze opvattingen te uiten. Ik kan op zondag uitslapen.

Maar vandaag de dag staat de scheiding tussen religie en staat onder druk. De christelijk-nationalistische beweging, gefinancierd door rechtse miljardairs, streeft ernaar elke Amerikaan tot het christendom te bekeren, hoewel het onduidelijk is tot welke van de meer dan tweehonderd kerkgenootschappen, en een regering aan de macht te brengen die vijandig staat tegenover burgerrechten, reproductieve vrijheid, LGBTQ+-gelijkheid, migrantenrechten, wetenschappelijk onderzoek en milieurechtvaardigheid, waarden die humanisten na aan het hart liggen.

Volgens het Pew Research Center zouden christenen in 2070 minder dan de helft van de Amerikaanse bevolking uitmaken; wereldwijd zal het aantal moslims in 2050 bijna even groot zijn als het aantal christenen. Christelijke nationalisten geloven het misschien niet, maar de scheiding tussen religie en staat beschermt hen ook. Of ze nu door god is gegeven of door mensen is ingesteld, de vrijheid om te geloven of niet te geloven, is essentieel voor een pluralistische wereld.

Daarom moeten humanisten, via burgerinitiatieven, bewustwordingscampagnes, belangenbehartiging en juridische stappen, in samenwerking met religieuze en levensbeschouwelijke groeperingen, die fundamentele vrijheid verdedigen. De scheiding tussen religie en staat is het waard om beschermd te worden.

Maggie Ardiente is voorzitter van Humanists International

Sem en zijn begeleider Mira, over ondersteuning, solidariteit en zorgen voor elkaar

Artikel 7

Geen vrijheid zonder solidariteit

Vrijheid bestaat niet zonder verantwoordelijkheid voor elkaar. Een samenleving wordt beoordeeld op de manier waarop zij haar meest kwetsbare leden behandelt. Solidariteit is geen gunst, maar een democratische plicht. Denk voor jezelf, zorg voor elkaar.

Katrien Callens is vrijzinnig humanistisch consulent bij het huisvandeMens Kortrijk

Katrien Callens

Solidariteit, het lijkt een vanzelfsprekendheid binnen de huizenvandeMens en binnen de vrijzinnig humanistische levensbeschouwing an sich. Een inherent gegeven. Als mens, als vrijzinnig humanistisch consulent zijn we solidair met onze medemens, op welke manier die persoon zich ook aandient. Origine, levensbeschouwing, arm, rijk, mondig, minder verbaal, met welk verhaal ook, het doet er niet toe. Iedereen mag hier aankloppen.

Bij het huisvandeMens start alles vanuit medemenselijkheid. We bieden steun aan wie het nodig heeft en zijn daarbij erg laagdrempelig. We zijn er voor mensen die het moeilijk hebben. Kort als het kan, lang als het moet. We helpen, we motiveren, we informeren, we inspireren, we luisteren oprecht, we bieden een veilige plek, zonder ons ooit op te dringen. De eigen vrijheid blijft altijd voorop staan. Wie langskomt, moet zichzelf kunnen zijn en blijven. Openheid, eerlijkheid, vertrouwen zijn belangrijke begrippen. En verbinding, altijd opnieuw verbinding. Van mens tot mens … samen.

De Warmste Week vormt een mooi staaltje van menselijke solidariteit. Het is dan ook fantastisch dat verschillende huizenvandeMens daar een steentje toe bijdragen. De thema's van De Warmste Week lagen de laatste jaren dicht bij dat waarmee wij in de huizenvandeMens bezig zijn: aandacht besteden aan kwetsbare mensen en situaties. Thema's als armoede, onzichtbaar ziek zijn, duurzame levensstijl, en nu, een warme thuis voor iedereen, ze passen bij ons. We worden er niet alleen mee geconfronteerd tijdens onze begeleidingen, maar ze maken ook deel uit van wat we als organisatie hoog in het vaandel dragen. Reden te meer waarom ik het bijna onze plicht vind om aan dergelijke groots opgezette solidariteitsacties te participeren. We zorgen immers voor elkaar.

Frederik Dezutter

Vrijheid klinkt soms als iets superindividueels: zelf kunnen kiezen, je eigen mening vormen, je leven leiden zoals je dat zelf wil. Maar voor mij krijgt vrijheid pas echt betekenis wanneer ook anderen de kans krijgen om die vrijheid te ervaren.

Dat is iets wat we dagelijks zien in ons engagement bij het Vermeylenfonds. Mensen hebben heel verschillende vertrekpunten. Niet iedereen beschikt over hetzelfde netwerk, dezelfde kansen, financiële mogelijkheden of het vertrouwen om hun stem te laten horen. Dan volstaat het niet om te zeggen: iedereen is vrij. Vrijheid vraagt ook dat we omstandigheden creëren waarin mensen daadwerkelijk kunnen deelnemen.

Solidariteit betekent voor mij daarom meer dan iemand helpen die het moeilijk heeft. Het betekent mensen ernstig nemen, hen horen, ruimte maken voor hun talenten en hen de mogelijkheid bieden om mee vorm te geven aan een nieuwe samenleving. In onze werking proberen we dat heel concreet te doen: door mensen samen te brengen die elkaar anders misschien nooit zouden ontmoeten, door vrijwilligers verantwoordelijkheid te geven, en door ruimte te maken voor nieuwe stemmen …

Dat lukt niet altijd vanzelf. Solidariteit vraagt tijd, geduld en soms ook de bereidheid om iets van je eigen positie, comfort of vanzelfsprekendheden op te geven. Ook dat is leren, ook dat is kritisch bewustzijn.

Vrijzinnig humanisme betekent daarom voor mij dat we geloven in de kracht en de vrijheid van mensen, én tegelijk beseffen dat niemand alleen mens wordt. We hebben elkaar nodig. Misschien is dat wel de kern: denk voor jezelf, maar leef niet alleen voor jezelf.

Frederik Dezutter is directeur van het Vermeylenfonds

Hans De Ceuster is moreel consulent bij Defensie en voorzitter van Payoke

Hans De Ceuster

Mijn kindertijd te midden van de Antwerpse bordelen leerde me dat onze samenleving vaak blind is voor die mensen die we liever niet zien en liever niet aanhoren.

In het Antwerpse Schipperskwartier zagen én leefden we met mensen van alle kunne, sekswerkers, kunstenaars, verslaafden en allerlei mensen die op elk moment van de dag verdwaalden in de klank van de stad. Aan onze keukentafel in diezelfde buurt vergroeide ik met het engagement van mijn moeder, met haar strijd voor erkenning en gelijkheid, en zo werd haar inzet voor een betere wereld voor mij een plicht. Het was een engagement dat echter regelmatig onder spanning kwam te staan en bedreigingen, inbraken en geweld werden deel van onze wereld.

Uit angst voor wat er toen in en tussen die Antwerpse bordelen gebeurde en door de onrust die de strijd voor menselijkheid tot diep in mijn lichaam bracht, vond ik mijn eigen engagement. Ik besloot me in te zetten voor meer menselijkheid in de rest van de wereld door als militair te willen strijden voor vrede en voor de vrijheid van anderen.

Vandaag bestaat mijn engagement als moreel consulent uit de strijd voor het bewaren van het mens-zijn van onze militairen, voor meer respect voor de ander, voor meer kritisch denken, voor meer menselijkheid op die plaatsen waar het licht niet meer schijnt. Want in elk uniform zit een mens die bereid is het eigen leven te geven voor onze vrijheid en onze democratische waarden.

Merel en Josefien lezen samen boeken in de tuin, een verwijzing naar de vrijheid om te lezen en de bedreiging daarvan door het verbannen van boeken

Artikel 8

Democratie verdient verdediging

Democratie vraagt vrije media, onafhankelijke rechtspraak, sterk onderwijs en actieve burgers. Wie democratische rechten wil afbreken, tast de vrijheid van iedereen aan.

Christophe Busch

Democratie verdient verdediging, want ze is veel kwetsbaarder dan we vaak aannemen. We zitten midden in wat ik een autocratiseringsgolf noem. In landen zoals Duitsland en de Verenigde Staten zie je hoe snel democratische instituties kunnen worden uitgehold. In Saksen-Anhalt haalt een radicaal-rechtse partij 44 procent. Dat is geen lokaal incident, dat is een signaal. Wanneer zulke bewegingen aan de macht komen, begint de tweede fase: de institutionele afbouw. Dat zie je in de VS, waar men zelfs plannen heeft geschreven om de democratie systematisch te ontmantelen.

Wat mij vooral zorgen baart, is hoe taal en emotie worden ingezet om het raamwerk van wat we acceptabel vinden te verschuiven. Woorden als ‘remigratie’ of ‘omvolking’ normaliseren ideeën die vroeger ondenkbaar waren. Taal schept werkelijkheid, en die werkelijkheid beïnvloedt hoe mensen handelen. Combineer dat met economische onzekerheid, klimaatstress, pandemieën en je krijgt een tijdsklimaat waarin mensen opnieuw naar sterke leiders kijken.

Democratie vraagt vooral actieve burgers. Het grootste gevaar is wegkijken. In totalitaire systemen leerden mensen wegkijken om zichzelf te beschermen. Als we dat vandaag opnieuw doen, glijdt de democratie door onze vingers. Democratie is kibbelen, en daarna samen een pint gaan drinken. Het is een cultuur van nabijheid, elkaar blijven zien als tegenstanders, niet als vijanden.

De democratie gaat zichzelf niet redden. Wij gaan het moeten doen.

Christophe Busch is directeur van het Hannah Arendt Instituut

Simon Gronowski is een overlevende van de Holocaust

Simon Gronowski

Democratie in een land betekent dat iedereen dezelfde rechten heeft en dat we in een rechtsstaat leven met respect voor het internationaal recht. Maar democratie is een politiek systeem dat kwetsbaar kan zijn. We moeten het elke dag verdedigen.

De grootste vijand ervan is extreemrechts. Extreemrechts is de bakermat van het fascisme, het nazisme, het racisme en het antisemitisme, waarvan ik zelf het slachtoffer ben geweest. Het is de bakermat van de haat, die mensen wil verdelen en tegen elkaar wil opzetten.

We moeten extreemrechts bestrijden, op vreedzame manier. Ten eerste, door de plicht tot herdenking: vooral jongeren moeten de wreedheden van het verleden kennen om onze vrijheid van vandaag te verdedigen. Ten tweede, stem bij verkiezingen nooit op een extreemrechtse partij. In België hebben we keuze te over, alle partijen zijn democratisch behalve één: die bevindt zich in Vlaanderen, het Vlaams Belang; stem niet op het VB in België, noch op Le Pen in Frankrijk, noch op AfD in Duitsland, enzovoort.

Niet iedereen die op die partijen stemt, is een fascist, maar ze vergissen zich, worden misleid of zijn teleurgesteld. Ze willen iets anders proberen. Dat is een vergissing, want onder de leiders bevinden zich gevaarlijke mensen, nazi’s en neonazi’s. Nu presenteren ze zich netjes, ze ‘ontduivelen’ zichzelf, en dat maakt ze des te gevaarlijker.

Dit is geen boodschap van verdriet, maar van hoop en geluk. Het leven is mooi, maar het is ook een dagelijkse strijd, want niemand is gevrijwaard van beproevingen. Ondanks de tragische gebeurtenissen uit het verleden, zoals ik die zelf heb meegemaakt, en ondanks de tragedies van vandaag, want er zijn nog steeds mensen en volkeren in de wereld die lijden, blijf ik vertrouwen houden in de toekomst, want ik geloof in de goedheid van de mens.

Leve de vrede, de democratie en de vriendschap tussen de mensen.

Dany Neudt

Waarom wist ik als historicus amper iets over het Belgische verzet? Mijn grootvader overleefde zijn arrestatie door de Gestapo, maar ook daarover heerste in de familie vooral stilte. Hoe zijn die verhalen zo grondig uit ons geheugen gewist?

Die vragen vormden de kiem voor vzw Helden van het Verzet. Want herinneren is geen nostalgische oefening, maar hoe langer hoe meer een noodzaak voor het heden. Vandaag zien we autoritarisme, complotdenken en zondebokmechanismen opnieuw sterk opgang maken. Onze samenleving verschilt grondig van die van de vorige eeuw, maar de fundamentele dynamieken die aan die zorgwekkende evoluties ten grondslag liggen, zijn tijdloos. Net als de strijd voor vrijheid. Juist daarom moeten we de geschiedenis van het Belgische verzet tegen de nazistische bezetter spiegelen aan ons huidige tijdsgewricht.

De mensen die toen in verzet kwamen, waren vaak gewone burgers die op een bepaald moment nee zeiden tegen de tirannie en het onrecht. Zoals schrijver, filosoof en verzetsman Albert Camus schreef: wie nee zegt, zegt op hetzelfde moment ook ja. Hun nee tegen onderdrukking was een ja voor menselijke waardigheid, vrijheid en rechtvaardigheid.

Als vrijzinnig humanist geloof ik rotsvast in de ethische autonomie van het individu. Een weerbare democratie rust op vrije media en een onafhankelijke rechtspraak, maar bovenal op burgers die een actieve ja durven uitspreken voor de vrijheid van een ander. In het volle besef dat ze daarvoor een zware prijs kunnen betalen.

De herinnering aan het buitengewone verzet van gewone mensen is daarom geen vrijblijvende geschiedenisles. Democratie verdedigen is niet gemakkelijk of wollig. Het is een dagelijkse opgave, gedrenkt in verscheurende dilemma’s. Een strijd die we alleen als collectief kunnen voeren, in een open geest en met vastberaden weerbaarheid.

Dany Neudt is oprichter en coördinator van Helden van het Verzet

Philipp, Deborah en Coco werken samen in de tuin en telen hun eigen groenten en fruit; zo leert Coco op jonge leeftijd het belang van zorg voor onze aarde

Artikel 9

De mens draagt zorg voor de aarde

De mens maakt deel uit van de natuur en draagt verantwoordelijkheid voor haar behoud. Duurzaamheid is een morele opdracht. Vrijheid zonder toekomst is betekenisloos.

Jolien Reekmans is jongerenconsulent bij Dwaalzin, de jongerencommunity van deMens.nu

Jolien Reekmans

Net zoals een uurwerk stopt met draaien zodra één enkel radertje wegvalt, stopt de wereld letterlijk met draaien zonder een gezond ecosysteem. En - *trust me* - dat komt van een persoon die elke persoonlijke crisis wegwuift met: “Maar de wereld blijft verder draaien, of niet?” Oké, draaien zal de aardbol misschien nog net doen, maar of de planeet meer levende organismen zal herbergen naast die éne ijzersterke kakkerlak, blijft natuurlijk maar de vraag.

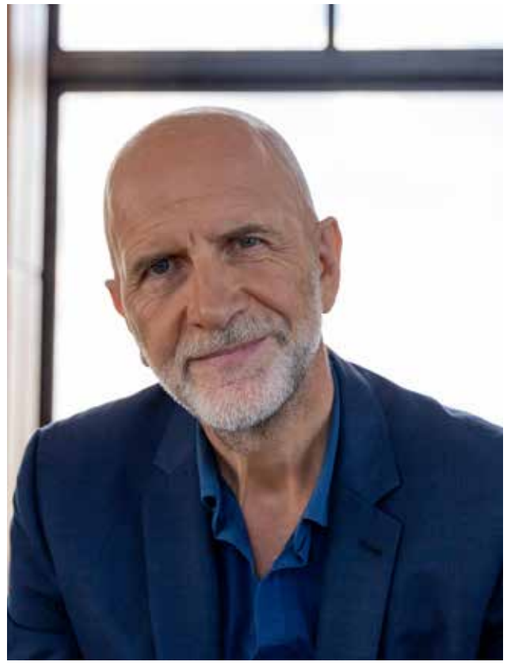
En hoewel de kakkerlak een zwaar onderschatte soort is, keek ik als kind vooral met glinsterende oogjes naar David Attenboroughs meesterlijke documentaires waar de ‘wereldberoemde’ bidsprinkhaankreeft vlekkeloos een kleurrijke paringsdans uitvoerde (*Ecosia it*, het is echt de moeite). Ik kon maar niet genoeg krijgen van de creativiteit die het planten- en dierenrijk in petto had. Wanneer de laatste scène aanbrak en de zoveelste afbrokkelende ijsberg of gekapte jungle op mijn netvlies verscheen, werden mijn oogjes toch net dat tikkeltje glaziger. Als het beeldmateriaal bestaat, dacht ik dan, wil dat zeggen dat die realiteit dat ook doet. En omdat ik het mijn zevenjarige documentaire-kijkende versie nu eenmaal verschuldigd was, ben ik nu dan ook vegan. Amai, *phew*, blij dat dat uit mijn systeem is.

Wanneer mijn hond al dromend door imaginaire velden dartelt en ik bedenk dat zijn emotionele wereld toch veel overeenkomsten met die van ons vertoont, leer ik dat ook varkens, koeien en kippen kunnen dromen. En hoewel we tot op heden de inhoud ervan niet kunnen achterhalen, sluit ik niet uit dat zij misschien ook van een betere toekomst dromen.

Nic Balthazar

Wat een interessante angst. Tussen alle alarmkreten in dit wankele tijdsgewricht bibberen we nu ook in onze bedjes dat AI ons als mensheid de stropdas zou kunnen omdoen. En dus rijst de pittig existentiële vraag: hoe overtuigen we die superieure intelligentie ervan om ons lieve, brave mensjes met welwillendheid en liefst wat liefde te blijven behandelen? Immers, wanneer dat giga-AI-brein ziet hoe wij, de homo ‘not very’ sapiens, de aarde behandelen als een bodemloos wingewest voor onze allesverterende zelfzucht, hoe we haar, die we in pijnlijke ironie Moeder Natuur noemen, met bruut egoïsme uitmelken en uitputten … Als we ervan uitgaan dat AI van ons gedrag leert en dat superperformant kopieert … Ai! Dan ziet het er inderdaad niet zo fruitig uit voor onze apensoort. Wat bijvoorbeeld als AI haar ‘mensenstapel’ straks behandelt zoals ze in onze vee-industrie heeft geleerd? Stel je je familie dan alvast even voor in een legbatterij. Het schrikbeeld zou ons tot enig inzicht kunnen doen komen.

De iets hoopgevendere denkoefening is deze. Amechtig wordt geopperd dat die superintelligentie die plots is komen inwonen, ook de hoognodige oplossingen zou kunnen leveren voor alle klimaat- en milieucrises waar we ons met onze pijnlijke kortzichtigheid in hebben genavigeerd. Liefst dan zonder in milliseconden tot de logische oplossing te komen en ons van de planeet te flikkeren, wij die de aarde naar de maan hebben geholpen. Wat als we AI beter proberen op te voeden door bij onszelf te beginnen en nog snel het goede voorbeeld proberen te geven? Het zou zomaar eens dubbele winst kunnen opleveren.

Nic Balthazar is regisseur, presentator en klimaatactivist

Benjamin Van Bunderen Robberechts is klimaat- en kinderrechtenactivist

Benjamin Van Bunderen Robberechts

We gedragen ons alsof de natuur iets buiten onszelf is, een decor waarin we ons mensenleven leiden. Een inwisselbare filmset die we mogen afbreken en uitputten zolang het iets oplevert. Maar wie deze zomer in Europa was, zag die illusie in vlammen opgaan. Van brandende bossen tot meer dan 30.000 extra sterfgevallen tijdens verstikkende hittegolven: de vernietiging van de natuur is geen ecologisch randverschijnsel. Ze eist levens tot in onze eigen families.

Dat de mens deel uitmaakt van de natuur is geen theorie van bomenknuffelaars, maar gewoon de realiteit. Onze levens zijn verweven met de ecosystemen waarvan we afhankelijk zijn. Zorg dragen voor de aarde is daarom geen liefdadigheid. Het is ook gewoon in ons eigen belang, én een morele verantwoordelijkheid. De natuur heeft waarde op zichzelf, niet alleen omdat wij haar een functie geven. We moeten vooruitgang anders leren meten: niet alleen aan wat we bouwen, uitvinden of verbruiken, maar ook aan wat we bewust besluiten níét te vernietigen.

Verzet tegen klimaatbeleid wordt vaak verpakt als het verdedigen van onze ‘vrijheid’. Maar wat stelt vrijheid voor als onze keuzes de leefwereld van anderen en van toekomstige generaties steeds kleiner maken? Vrijheid zonder toekomst is betekenisloos. Vrijheid betekent ook verantwoordelijkheid nemen voor wat we achterlaten.

Verschillende handen liggen op elkaar, als teken van samenwerking en gezamenlijk engagement voor een betere toekomst

Artikel 10

Vrijheid vraagt engagement

Vrijheid blijft alleen bestaan wanneer mensen haar verdedigen en er zich actief voor inzetten. Wanneer mensenrechten worden bedreigd, spreken wij ons uit. Wanneer er onrecht is, kijken wij niet weg.

Anton Van Dyck

Vrijheid vraagt engagement, dat klinkt mooi op papier. Maar ik zie elke week wat het in de praktijk betekent en ik zie het nooit alleen. Via Compagnon begeleiden we vrouwen die kiezen voor een zwangerschapsafbreking, maar er door hun situatie geen toegang toe hebben, omdat de wettelijke termijn hier in België verstreken is of omdat hun omgeving hen tegenhoudt. Dan brengen we hen discreet en veilig naar Nederland, waar dat wel kan.

Dat werk heeft me iets geleerd. Zelfbeschikking is geen abstract principe, het is een recht waar je millimeter per millimeter voor moet knokken, telkens opnieuw. Wegkijken is makkelijker en er zijn genoeg drogredenen om dat te doen. Maar wie het engagement als vrijzinnig humanist serieus neemt, herkent die excuusjes voor wat ze zijn. Onzin. Je kan altijd iets doen om anderen te helpen en samen telt dat snel op.

Ik neem mijn stukje van dat engagement op, niet omdat ik denk dat ik zelf het verschil maak, maar omdat ik geloof dat we samen als groep veel meer kunnen bereiken dan mensen vaak denken. Vrijzinnig humanisme beleef je niet in je eentje. Je maakt het samen waar, met vrijwilligers, collega's, mensen die net als jij niet wegkijken.

Compagnon is daar het bewijs van: een klein initiatief, gedragen door velen, met grote impact voor wie er gebruik van maakt.

Vrijheid vraagt engagement. Wij nemen dat samen op.

© Sacha Kleinblatt

Anton Van Dyck is oprichter van Compagnon

© Jean Cosyn

Mario Van Essche is voorzitter van het Humanistisch Verbond

Mario Van Essche

We denken altijd dat wetten en verdragen ons verdedigen tegen repressie en onrecht. Denk maar aan het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Dat is natuurlijk niet zo.

Ten eerste omdat we die mensenrechten te absoluut interpreteren. Je ziet het vaak op sociale media: in het debat worden principes als vrijheid van meningsuiting en godsdienstvrijheid ingezet als joker en zelfs passe-partout. De realiteit is veel genuanceerder. Alleen het Europees Hof voor de Rechten van de Mens komt het toe het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens te interpreteren en die denken niet in absolute waarden, maar wegen die rechten af met een heel ander resultaat als gevolg.

Ten tweede beschermen regels, wetten en verdragen ons wel een beetje, maar eens het maatschappelijk draagvlak verdwijnt voor die rechtsbescherming, sneuvelt ook het hele beschermingsmechanisme. De Verenigde Staten tonen dat aan: er is daar heus een gedegen rechtsbescherming, maar het fascistische regime past het gewoonweg niet meer toe. De open en vrije samenleving houdt daar maar deels stand en glijdt snel af. Dat proces begint - altijd en overal - steeds met een aanval op vrouwenrechten en een revival van institutionele religie. Individuele gelovigen zijn het probleem niet, het probleem komt van de instituten. Dan komt onderwijs, justitie, vrije journalistiek, misbruik van politie en veiligheid, enzovoort.

Daarom dient vrijheid actief verdedigd te worden, door permanent het draagvlak ervoor te versterken. Niet door absolute waarheden te verkondigen, maar door genuanceerd en grondig na te denken over de discussiepunten die voorliggen. Dat begint met respect voor andersdenkenden en dat wordt moeilijker en moeilijker.

Zo is de mens maakbaar, maar nooit 'vervolmaakbaar'. Het vergt blijvende aandacht. We moeten tenslotte niet denken dat god persoonlijk de madeliefjes in onze tuin is komen planten.

Anne-France Ketelaer

Tijdens mijn mandaat bij Humanists International werd ik geconfronteerd met de kwetsbaarheid van de vrijheid om te denken, te schrijven en te spreken. De moord op bloggers in Bangladesh die zich kritisch uitlieten over religie en opkwamen voor een seculiere samenleving, liet een diepe indruk na. Mensen die hun recht om vrij te denken en te spreken uitoefenden, werden zonder meer het slachtoffer van geweld. Op zo'n momenten houdt vrijheid op een abstract begrip te zijn. Dan wordt voelbaar wat er op het spel staat wanneer mensen niet langer de ruimte krijgen om hun overtuiging te beleven, keuzes te maken, vragen te stellen of kritiek te uiten. Vrijheid is niet vanzelfsprekend, ook niet wanneer we ze zelf als verworven beschouwen.

Vandaag leven we in een wereld waarin conservatieve en traditionalistische denkbeelden aan invloed winnen, extreme ideeën steeds salonfähiger worden, de internationale rechtsorde wordt uitgehold en instellingen zoals het Internationaal Strafhof onder druk komen te staan. Recht moet het afleggen tegen macht. Dat sterkt mijn overtuiging dat we niet aan de zijlijn mogen treuzelen. Als algemeen directeur van deMens.nu blijf ik ijveren voor een samenleving waarin mensen hun vrijheid kunnen beleven en niet-gelovigen en vrijzinnig humanisten een stem hebben. Waarin elkeen het recht heeft om zelf betekenis aan het leven te geven zonder angst of dwang.

Vrijheid is een van de hoogste menselijke waarden, maar nooit alleen een individueel recht. Ze omvat ook de uitdaging om niet weg te kijken wanneer anderen hun vrijheid verliezen, om op te komen voor wie niet gehoord wordt, om dan onze stem te laten klinken en de menselijke waardigheid te blijven verdedigen. Dat is de essentie van engagement: ik wil niet wegkijken, maar de verantwoordelijkheid opnemen, elke dag weer in ons werk, in onze samenleving en in de wereld waarin we leven. Ik heb niet de illusie dat ik die wereld kan veranderen, maar ik kan minstens beslissen aan welke kant ik ga staan wanneer die vrijheid in het gedrang komt. Zolang iemand niet vrij is, is niemand vrij …

Anne-France Ketelaer is algemeen directeur van deMens.nu

VURIG VERBONDEN MANIFEST VAN HET VRIJZINNIG HUMANISME

Wij ondertekenen het Vurig Verbonden Manifest van het Vrijzinnig Humanisme:

Yvon Bartelink, Sofie Beerts, Winnie Belpaeme, Julie Bertels, Tess Bertels, Ann Bogaerts, Charles Boks, Jan Bories, Sonja Bruninx, Luc Buntinx, Katrien Callens, Nancy Bal, Luiza Barbu, Marie-Anne Cuvelier, Leon Cuykens, Stefan Damen, Sarah Damen, Ronald Daul, Ulrike Dausel, Rik De Backer, Ward De Baene, Féline De Caluwé, Gerry Beyens, Marc Cosyns, Paul De Keulenaer, Femke De Loof, Sacco De Mesmaeker, Gilles De Meyer, Anniek De Pauw, Brent De Ruyver, Marc De Smedt, Patrick De Sutter, Jef Asselbergh, Malika Coene, Jari Deckers, Vincent Declercq, Jan Deconinck, Kenzy Dekimpe, Claudine Deleu, Stijn Derauw, Luc Deschouwer, Thomas Detombe, Guy Antonis, Lana Chauvaux, Manu De Hertogh, Eline Dhaenens, Yvan Dheur, Wim D'hondt, Sara Dubois, Davy Dupont, Griet Engelrelst, Tom Everaerdt, Ivan Eysackers, Ralf Celen, Ninnia De Coster, Frederik Dezutter, Fauve Debuysscher, Hanne Gacoms, Bert Geurts, Wouter Goemaere, Bert Goossens, Joke Goovaerts, Marcel Govaerts, Serge Gyselinck, , Melissa Cappelle, Frederick De Clercq, Freia DeBuck, Andrea Fuchs, Hermien Ingelaere, Chantal Jacobs, Tony Janssens, Tine Cameman, Willem Debeuckelaere, Heidi Hermans, Kylie Heusequin, Nik Honinckx, Lynn Huibers, Hermien Ingelaere, Chantal Jacobs, Jimmy Koppen, Hans De Ceuster, An Devroey, Geert Dewaele, Frederik Dezutter, Eline Dhaenens, Yvan Dheur, Wim D'hondt, Sara Dubois, Davy Dupont, Griet Engelrelst, Tom Everaerdt, Ivan Eysackers, Wouter Antheunis, Guy Antonis, Jef Asselbergh, Gerry Beyens, Nancy Bal, Luiza Barbu, Yvon Bartelink, Sofie Beerts, Winnie Belpaeme, Julie Bertels, Tess Bertels, Ann Bogaerts, Charles Boks, Jan Bories, Sonja Bruninx, Luc Buntinx, Katrien Callens, Ann Fosse, Zoë Fransen, Andrea Fuchs, Hanne Gacoms, Bert Geurts, Wouter Goemaere, Bert Goossens, Joke Goovaerts, Marcel Govaerts, Serge Gyselinck, , Bruno Lasters, Eric Lauwers, Martine Ledegen, Cindy Leinders, Hilde Lievens, Talitha Ligneel, Laure Lytens, Veerle Magits, Marc Bosman, Chris Marchand, Sien Maris, Esther Meuwis, Luc Meys, Freddy Mortier, Steven Mortier, Gagik Mouradian, Dany Neudt, Eric Nulens, Denise Odekerken, Ting Wai Pang, Els Paredis, Maarten Peeraer, Kim Peeters, Jana Peeters, Peter Vanthuyne, Sigrid Pieters, Dana Romanova, Christine Schneider, Frank Scholiers, Jan Schurgers, Wendy Serraris, Bart Sliepen, Anita Smet, Katka Sterkens, Hans Van Bel, Ariane Van Bogget, Jelke Van Bouwel, Guido Van Caubergh, Jan Van den Brande, Iris van den Heuvel, Johan Van der Speeten, Anton Van Dyck, Marc Van Gyseghem, Franky Van Ingelgem, Jan Van Mulken, John Vande Meulebroecke, Ida Vanden Bulcke, Guy Vander Linden, Arthur Vandervee, Hilde Vandervelde, Nils Vandevijvere, Ine Vandeweyers, Kevin Vangoidtsenhoven, Wout Vanhelden, Raymond Vanhoof, Marleen Vanhove, Marc Vanryckeghem, Mathias Vansumsen, Sonja Verbist, Gerrie Vercammen, Raymonda Verdyck, Sebastiaan Verheyen, Inge Verloo, Emmelie Vermeersch, Erwin Vermeulen, Chris Verougstraete, Lieselotte Vervoort, Philippe Vis, Benny Vos, Yvo Vrancken, Linde Waeyaert, Francis Wanten, Jef Wellens, Kendy Wissels

Onderteken jij mee?

Scan dan deze QR-code
of ga naar www.deMens.nu/manifest

de mens.nu
is vrijzinnig humanistisch